

lletres

Cola CABRE

El Rusio y el Pelao

A la nostra cultura, tan mancada, hem de donar gràcies que de tant en tant algú es decideixi a escorcollar dins el feix d'autors dignes, no estudiats, per a extreure-se'n un i estudiar-lo amb una mica de cap.

Hi ha un fet decisiu després de la lectura d'una obra i és si aquesta està ben feta o no. Però sempre hi ha qui no en té prou i el plaer el troba en l'escorcollar i esgarriar la unitat aconseguida amb suors d'autor. En un joc com aquest de lectors repelents sovint és menester una solució capgirada a peu de plana que discretament ens encobreixi la incompetència analitzadora davant allò que tan bé o tan malament ha estat sintetitzat. El darrer cas és fàcilment desmanagable; el primer no tant. I toca la sortida de crítics i esquarteradors amb prestigi avalat. Consultem la sol·lució sense acabar-nos-ho de confessar i fem l'ingenu si ens enxampen. Tot és evident llavors,

potser complexe, però abastible a la fi. El crític, d'amagat, esdevé indispensable. Molt més quan no erra ni ens cega davant l'obra. Hi ha qui els bateja de literats frustrats. També hi ha qui no ho nega. Jo, perdonin, però diré que massa sovint trobo a faltar els bons estudis crítics, els que tenen una utilitat per a la novel·la, o millor per als lectors d'aquesta novel·la. D'aquesta mena n'és el pròleg de J. M.ª Benet i Jornet a l'edició de "El Rusio i el Pelao", de C. A. Jordana (1).

Benet s'ocupà de la revalorització d'aquest autor, poc considerat potser per culpa d'una crítica no gaire primmirada, dins la revista "Marges", n.º 1. Es tractava llavors d'una ressenya o nota (així anava capitulat) de la novel·la "El món de Joan Ferrer", obligada a purgar la seva gosadia amb una lletra menuda i atapeïda, de verd fred. El senyor Benet ha continuat preocupant-se pel senyor Jordana. Ara ha centrat el seu estudi en la novel·la "El Rusio i el Pelao".

El pròleg consta de dues parts. En primer lloc ens dóna la necessària visió conjunta de la producció de Jordana assenyalant-ne les etapes i l'evolució, i complementant-ho amb un interès especial per una de les constants temàtiques, l'adolescència, bàsica a la novel·la "El Rusio i el Pelao", de la qual tractarà la se-

gona part del pròleg. Hi analitza l'interès per l'individu i la llengua de "corrector", constants en tota la seva producció, la introducció del dialecte santiaguí (lloc d'acció), l'estructura narrativa i temporal d'inici "in medias res", el sistema de formació de personatges mitjançant l'anàlisi psicològica a partir d'un dibuix previ seguint els principis deterministes del naturalisme i, en darrer lloc, una explicació de "com es manifesta la sexualitat en les complexes relacions entre el Rusio i el Pelao". Dues coses sobten en un estudi seriós com aquest. L'una, mai menor, l'ús del malsonant estil diccionaresc en els períodes narratius de la primera part (no a la segona on només analitza l'obra i per tant no li calen explicacions temporals). Però la mena de moralitat, o alguna altra cosa que hi topa, flotant, és de debò sorprenent. Quan diu que "Una mena d'amor" és "no una novel·la de pecats de la carn sinó de l'amor sexual", no aclareix d'on ha tret aquestes disfresses. I fins diria que s'erra un pèl en considerar Jordana "pudorós" en aquesta història. Amb aquests catàlegs res no hi serà poc més que encabir. Diu "I m'atreviré a suggerir que la seva contenció pel que fa als nois ha trobat, dins de la mateixa narració que ens ocupa, una sortida comprensatòria amb els amors d'Enuclinda i els seus

successius amants". No suggeriria jo que la contenció respongui a un pudor ni que existeixi cap compensació. En la contenció precisament rau la gràcia de la narració, de la complexíssima barreja de sentiments i sensacions disperses dels dos protagonistes germans. La relació pare-fill que assenyala Benet no abasta el camp molt més ampli de la relació germà gran-germà petit, malgrat els molts punts de contacte innegables, perquè el pare no precisa del recurs de castració del fill en funció d'una autoafirmació, mentres Russo, germà gran-pare, sí.

Per acabar, la bravada sensual insinuada d'un complex afer sexual mai explicitat clarament respon més aviat a les exigències de la novel·la que a cap mena de puritanisme. El mateix Benet assenyala enfront de la part central objectiva, en passat, el subjectivisme de l'escrita en present, en tercera persona però segons el còdex mental del Pelao. Aquest en cap moment no es proposa de fer una anàlisi dels seus sentiments envers el Rusio. Els viu en tota la seva complexitat i així ens els trasllada Jordana. De més a més, el senyor Jordana debia conèixer de bo i millor l'ofici i per tant la subtileza de l'insinuar-se, els seus exquisits resultats i també el menor grau de retruc en cas de topada.